

Розвиток пенсійного забезпечення: досвід Туреччини

Алі Гейдар Елверен

Начальник департаменту приватного пенсійного
забезпечення
Управління Державного казначейства Туреччини

“Фінансові послуги у новому столітті”

6 грудня 2001 р.

Київ, Україна

Основні риси системи приватного пенсійного забезпечення у Туреччині

- Повністю капіталізована система з визначеним внеском
- Ведення індивідуальних рахунків
- Особисті приватні пенсійні плани
- Добровільна участь
- Забезпечує виплати, які є додатковими до державної системи соціального забезпечення
- Компанії з управління пенсійним фондом можуть за вибором мати ліцензію для надання послуг зі страхування життя
- Інвестування внесків у “взаємні пенсійні фонди”
- Управління активами здійснюють компанії з управління інвестиційним портфелем

Інституційна структура регулювання

Інституційна структура регулятивних органів

- Консультаційна рада з питань особистого пенсійного забезпечення
- Управління Державного казначейства
 - Генеральний Директор з питань страхування
 - Департамент з приватного пенсійного забезпечення
 - Консультативна рада з питань страхування
- Рада з питань фондового ринку

Консультативна рада з питань особистого пенсійного забезпечення

- Координація роботи між різними урядовими установами, які мають відношення до системи приватного пенсійного забезпечення
- Надання рекомендацій щодо вдосконалення законодавства
- Члени ради призначаються з числа осіб, які займають посади принаймні на рівні генерального директора у таких установах:
 - Міністерства фінансів
 - Міністерства праці та соціального забезпечення
 - Управління Державного казначейства
 - Ради з питань фондового ринку
- Очолюється Начальником управління Державного казначейства
- Засідання проводяться щоквартально
- Управління Державного казначейства надає Консультативній раді послуги секретаря

Управління державного казначейства

- Урядовий орган, підпорядкований Міністерству у справах держави, який відповідає за економічні питання
- Фінансується за рахунок загальних видатків Державного бюджету
- З-поміж інших зобов'язань є відповідальним за регулювання і нагляд у сфері страхової діяльності
- Включає в себе два різних органи:
 - Генеральну Дирекцію з питань страхування
 - Наглядову Раду з питань страхування

Генеральна Дирекція з питань страхування

- Регулятивний і наглядовий орган з питань страхування, приватного пенсійного забезпечення і посередницької діяльності
- Затвердження статутних документів, ліцензування і нагляд за діяльністю компаній з управління пенсійними фондами
- Має повноваження для нагляду
- Проведення перевірок діяльності компаній на місцях для надання ліцензій
- Прийняття рішень і заходів, які необхідно вжити за результатами перевірок на місцях, проведених членами Наглядової Ради з питань страхування
- Здійснення контролю за поточною діяльністю
 - система раннього попередження порушень у сфері страхування
 - щоквартальне подання фінансової звітності
 - вимоги до платоспроможності
 - контроль щодо заблокованих активів та інвестицій
 - спеціальні функції у діяльності зі страхування життя

Наглядова Рада з питань страхування

- У даний час є відповідальною за перевірку на місцях страхових компаній і посередницьких організацій
- У своєму складі має групу інспекторів для:
 - проведення фінансових перевірок
 - проведення актуарних перевірок
- Подає звіти за результатами перевірок до Генеральної Дирекції з питань страхування
- Здійснює постійний нагляд у сфері страхування
- Потребує перегляду завдань у зв'язку з введенням системи приватного пенсійного забезпечення

Рада з питань фондового ринку

- Незалежний урядовий орган, який підзвітний Міністерству у справах держави і відповідає за економічні питання
- Діяльність фінансується за рахунок суб'єктів галузі
- Щонайменше раз на рік проводиться перевірка на місцях
 - фондів взаємного пенсійного страхування
 - компаній з управління портфелем інвестицій
- Розрахунки за операціями з цінними паперами і надання послуг банка-зберігача
- Перевірка поточної діяльності
 - проведення щоденного моніторингу і контролю за діяльністю фондів взаємного пенсійного страхування
 - регулювання операцій з грошовими і фондовими інструментами

Методи і функції регулювання

Методи і функції регулювання

- Встановлення вимог до надання послуг
- Проведення перевірок на місцях
 - діяльності компаній
 - діяльності фондів взаємного пенсійного страхування
- Моніторинг і контроль поточної діяльності
- Проведення аудиту незалежними зовнішніми експертами
- Проведення внутрішнього аудиту
- Проведення актуарних досліджень

Етап 1: Вимоги до заснування

- Заснування у формі акціонерного товариства
- Мінімальний розмір сплаченого акціонерного капіталу складає 10 трлн. турецьких лір (6 млн. доларів США), а також вимагається сплатити додатково 10 трлн. лір упродовж трьох років
- 51% акціонерного капіталу належить установам, які здійснюють діяльність у фінансовому секторі
- Встановлення кваліфікаційних вимог до директорів, менеджерів і основних акціонерів
- Подання докладного бізнес-плану і технічно-економічного обґрунтування, які відображають
 - » мету і завдання об'єкта заснування
 - » прогноз фінансового стану щонайменше на 5 років
 - » джерела коштів для виконання додаткових вимог до капіталу упродовж перших років діяльності
 - » відповідні вкладення у створення інформаційної і технічної інфраструктури

Етап 2: Критерії процесу ліцензування

- Ліцензії надаються Управлінням Державного казначейства
- Ліцензія має бути отримана протягом року після закінчення процесу заснування
- Наявність технічних можливостей для обслуговування щонайменше 100000 учасників
- Укладення угод і виконання зобов'язань, визначених у бізнес-плані і ТЕО
- Модернізація приміщень, технічної та адміністративної інфраструктури, а також приведення у відповідність кваліфікаційного рівня людських ресурсів
- Перелік і пояснювальні документи видів пенсійного забезпечення, які пропонуються громадянам
- Результати перевірки діяльності відображаються у звіті, підготовленому Генеральною Дирекцією з питань страхування
- Подання заяви Раді з питань фондового ринку про заснування не менше трьох фондів взаємного пенсійного страхування

Перевірка діяльності на місцях

Перевірка діяльності компаній Управлінням Державного казначейства - 1

- Проводиться щороку
- Проводиться з метою встановлення:
 - відповідності діяльності компанії вимогам, визначеним законодавством
 - достатності у компанії капітальних і власних коштів для виконання своїх зобов'язань
 - відповідності кваліфікаційного рівня директорів і менеджерів встановленим регулятивним органом вимогам
 - проведення контролю за виконанням управлінської роботи
 - відповідності технічної інфраструктури і організації роботи поточним і потенційним потребам
 - контролю за залученням нових учасників, переходом учасників в інші фонди і припиненням участі у фонді
 - правильності проведення операцій, які проводяться за пенсійними контрактами та відповідності їх вказівкам учасників

Перевірка діяльності компаній Управлінням Державного казначейства - 2

- Перевіряється:
 - дотримання порядку ведення рекламної діяльності
 - дотримання термінів розподілу внесків у фонди після їх надходження
 - рівень прибутковості, порядок здійснення витрат та інших видів діяльності
 - правильність ведення обліку внесків та інформації щодо обсягу портфелю компанії
 - стратегія управління активами для кожного фонду
 - дотримання законодавства про страхування у разі надання також послуг для фізичних осіб зі страхування життя і від нещасних випадків
 - фінансова структура і звітність
 - виконання інших зобов'язань, передбачених законодавством

Проведення аудиту незалежними зовнішніми експертами

- Зовнішній аудит проводиться зареєстрованими експертами
- Аудит компаній з управління пенсійними фондами
 - проводиться щорічно
 - перевіряється дотримання регулятивних і облікових стандартів
 - у разі надання компанією послуг зі страхування життя,
 - перевіряється рівень технічних резервів і активів для їх забезпечення
- Аудит фондів взаємного пенсійного страхування
 - проводиться щоквартально
 - перевіряється наявність активів фонду і узгодженість їх розміру з даними банку-зберігача
 - перевіряється правильність визначення вартості одиниці активів
 - перевіряється порядок оприлюднення інформації населенню і наглядовим органам

Внутрішній аудит управляючих компаній і пенсійних фондів

- Проводиться аудитором управляючих компаній відповідно до порядку проведення внутрішнього аудиту
- Перевіряється
 - ефективність і дієвість проведення операцій
 - надійність, цілісність і доступність інформації, яка відноситься до фінансової та адміністративної діяльності
 - відповідність діяльності законодавству, внутрішнім положенням компанії, внутрішньому статуту пенсійних фондів і Статуту компанії
 - правильність ведення обліку і відображення видатків

Рада Директорів пенсійного фонду, який знаходиться в управлінні компанії

- Складається з не менше трьох членів, які задовольняють певні кваліфікаційні вимоги
- Можливість призначення членів Ради із числа зовнішніх кандидатів
- Склад Ради може бути однаковим або різним для кожного фонду
- Функції членів Ради
 - забезпечення регулярної, ефективної і дієвої діяльності пенсійного фонду відповідно до стратегії і політики компанії щодо управління ним
 - ведення обліку і звітності
 - проведення оцінки портфелю фонду
 - розрахунок щоденної одиниці вартості
 - підготування фінансової звітності фонду

Методи перевірки поточної діяльності

Головні джерела інформації для проведення перевірок поточної діяльності

- Період заснування і ліцензування
- Затвердження нових видів послуг і змін у складі директорів та аудиторів
- Проведення щоденного моніторингу і контролю
 - моніторинговим центром з пенсійного забезпечення
 - банком, який надає послуги зберігача та з розрахунків за операціями у цінних паперах
- Звітність
 - за результатами незалежного зовнішнього аудиту
 - за результатами внутрішнього аудиту
 - за результатами актуарних досліджень
- Регулярна фінансова і статистична звітність

Поточний моніторинг і контроль

- Моніторинговий центр Управління Державного казначейства моніторинг і контроль за:
 - збором і перерахуванням внесків
 - розподілом за одиницями активів
 - операціями компаній з управління пенсійними фондами
 - діяльністю посередників
- Рада з питань фондового ринку проводить:
 - щоденний моніторинг активів фонду
 - контроль за дотриманням обмежень щодо інвестиційного портфелю
 - контроль за оцінкою одиниці активів
 - контроль за діяльністю банку, який надає послуги зберігача та з розрахунків за операціями у цінних паперах
 - контроль за дотриманням стандартних критеріїв оцінки діяльності фонду

Банк, який надає послуги зберігача і з розрахунків за операціями у цінних паперах

- Збереження активів пенсійного фонду
- Розрахунки за операціями з придбання і продажу, які відносяться до коштів фонду
- Ведення особистих рахунків учасників фонду і надання їм доступу до них
- Обчислення і контроль за визначенням одиниці активів фонду
- Контроль за дотриманням кількісних обмежень у портфелі фонду
- Контроль за операціями з коштами фонду
- Перерахування коштів і проведення розрахунків за вказівками фондів
- Забезпечення надання щоденних відомостей про операції і стан активів:
 - Раді з питань фондового ринку
 - Управлінню Державного казначейства
 - компаніям з управління пенсійними фондами
 - компаніям з управління портфелем інвестицій
- Забезпечення управління інвестиційним портфелем відповідно до внутрішніх положень пенсійного фонду
- Повідомлення наглядових органів для вжиття негайних заходів

Контроль за інвестиційною діяльністю

- Використання інструментів, які пройшли лістинг
 - у тому числі похідних цінних паперів, строкових депозитів, цінних паперів та інших грошових інструментів та інструментів фондового ринку
 - за винятком об'єктів нерухомості
- Кількісні обмеження
 - Мінімальні для державних цінних паперів
 - Максимальні для іноземних інвестицій
 - Обмеження для депозитів і похідних цінних паперів
- Затвердження Радою з питань фондового ринку Статуту кожного фонду
- До моменту реєстрації обмеження не встановлюються, однак для реєстрації компанія повинна подати проект інвестиційної компанії
- Щонайменше три фонди мають різну структуру співвідношення ризик/інвестиційний дохід
- Щоденний контроль за дотриманням інвестиційних обмежень і вартістю активів фондів

Звітність за результатами проведення аудиту і актуарних досліджень

- Забезпечує керівникам високий ступінь довіри у тому, що інформація, відображена у звітах наглядовим органам, є достатньо достовірною
- Звітність за результатами проведення аудиту, яка подається Управлінню Державного казначейства і Раді з питань фондового ринку, відображає
 - дотримання принципів обліку
 - підтвердження достовірності даних
- Звітність за результатами актуарних досліджень, яка подається Управлінню Державного казначейства
 - брак стандартів практичної діяльності

Актуарні дослідження

- Проводяться щороку
- Актуарії проходять реєстрацію у Реєстрі Актуаріїв, який ведеться Управлінням Державного казначейства
- Проводиться технічний аналіз кожного виду діяльності
- Актуарна звітність відображає:
 - стан технічних резервів
 - аналіз видів послуг і пенсійних планів
 - перевірка і аналіз прибутку і витрат
 - статистична інформація і коментар щодо закінчення, скасування, а також обороту коштів
- Звітність подається до березня кожного року
- Більше уваги приділяється страхуванню життя, ніж пенсійному страхуванню

Захист споживачів послуг

- Захист від збитків, які можна зазнати
 - у результаті неплатоспроможності компаній
 - недоброчесних дій
- Надання вичерпної консультативної допомоги у момент залучення учасника
- Поліпшення прозорості діяльності
- Регулярне забезпечення інформацією
- Надання можливості порівняння
- Забезпечення доступу до рахунків
- Забезпечення можливості переходу
 - з однієї компанії у іншу
 - з одного фонду у інший
 - з одного пенсійного плану у інший

Інформація, яка надається перед укладенням контракту

- Затвердження пенсійних планів
- Форма заяви на участь у пенсійному плані
- Витяг з пенсійного контракту
- Співвідношення ризику і прибутку для учасника
- Структура комісійних винагород
- Інформація про фонд
 - структура співвідношення ризик/прибуток
 - обмеження щодо видів інвестицій
 - основні положення внутрішнього статуту фонду
- Регулярне надання звітності про стан рахунку

Контроль за розповсюдженням послуг з пенсійного забезпечення

- Мета:
 - Підвищення рівня якості послуг
 - Забезпечення надання адекватної і відповідної інформації учасникам
- Контроль за діяльністю:
 - контроль за діяльністю будь-якої особи, яка займається рекламою, маркетингом і реалізацією послуг з пенсійного забезпечення учасникам, у тому числі агентів, брокерів, осіб, які безпосередньо реалізують такі послуги, персонал банківських установ тощо
- Встановлення певних вимог
 - Мінімальний освітній рівень
 - Рівень практичних знань
 - Успішне складення іспиту для посередників
 - Кваліфікаційні вимоги для отримання ліцензії
- Можливість здійснення контролю за діяльністю за допомогою ліцензійного номеру через Центр моніторингу у сфері пенсійного забезпечення

Контроль за рекламною діяльністю

- Об'єкти контролю - компанії з управління пенсійними фондами та їх посередники
- Забезпечення докладного змісту рекламних повідомлень і матеріалів
- Забороняється реклама до початку діяльності
- Дотримання детально розроблених принципів, передбачених нормативними документами
- Забезпечення обліку і перегляду кожного рекламного матеріалу
- Зберігання рекламних матеріалів щонайменше три роки для перевірок

Штрафні заходи і санкції - 1

- У разі погіршення фінансового стану компанії з управління пенсійним фондом або невиконання нею зобов'язань Управління Державного казначейства може вимагати:
 - підвищити розмір сплаченого капіталу
 - виставити акції на продаж
 - заблокувати вільні активи
- У разі невиконання вимог або неусунення недоліків до компанії застосовуються такі заходи
 - заборона нових видів діяльності
 - зміна складу Ради шляхом призначення нових членів
 - часткова або повна передача коштів фонду іншій компанії
 - скасування ліцензій
 - порушення питання про визнання компанії банкрутом

Штрафні заходи і санкції - 2

- Фінансові санкції за адміністративні порушення
 - адміністративні штрафи
 - грошові штрафи від 500 до 7500 доларів США
 - рішення про застосування санкцій приймається Управлінням Державного казначейства або Радою з питань фондового ринку
 - у разі повторного порушення упродовж двох років штраф стягується у подвійному розмірі
- Порушення законодавства
 - притягнення до судової відповідальності
 - ув'язнення
 - великі штрафи

Інформаційні технології і Центр моніторингу у сфері пенсійного забезпечення

Планування інформаційних технологій і технічна інфраструктура

- Спрямовані на виконання вимог і функцій, визначених законодавством
- До них відносяться
 - Апаратне забезпечення
 - Комп'ютерне обладнання
 - Технології резервування
 - Відновлення пошкоджених даних
 - Системи, які забезпечують безперерйність роботи
 - Джерела енергопостачання
 - Комунікаційні технології
 - Місцеві і широкомасштабні мережі
 - Заходи безпеки і обслуговування, у яких використовуються інтернет і технології звукових відповідей, центри, куди можна звертатись
 - Програмне забезпечення
 - Сумісність з діючою системою
 - Наявність відповідної системи управління базами даних
 - Здатність відображати діяльність компанії у середовищі комп'ютера і бути доступним для щоденного моніторингу і контролю з боку Управління Державного казначейства

Технічні вимоги до системи щоденного моніторингу і контролю - 1

- Компанія з управління пенсійним фондом зобов'язана створити належним чином розроблені інформаційні системи, які дозволяють Управлінню Державного казначейства здійснювати моніторинг і контроль рахунків кожного дня, у режимі реального часу і у розрізі учасників
- Забезпечення відкритості і прозорості операцій з коштами учасників та інвестицій
 - для учасників по відношенню до їх рахунків
 - для Управління Державного казначейства по відношенню до всіх рахунків

Технічні вимоги до системи щоденного моніторингу і контролю - 2

- Відповідність системи управління базами даних
- Здатність відповідати на запити учасників і Управління Державного казначейства
- Здатність обробляти запити до баз даних компаній з віддалених місць за допомогою стандартних структурних методів подання запитів
- Використання стандартизованого кластеру для введення інформації у бази даних
- Завантаження пакетів інформації стандартного формату у базу даних Моніторингового центру з пенсійного забезпечення наприкінці кожного дня

Моніторинговий центр у сфері пенсійного забезпечення

- Центр перебуває у приватному управлінні і є незалежним органом, який має наглядові повноваження і діяльність якого регулюється Управлінням Державного казначейства
- Розрахункова вартість витрат на заснування складає 4 - 6 млн. доларів США
- Розташований у Стамбулі, щоб мати легкий зв'язок з компаніями з управління пенсійними фондами
- До складу працівників входять високооплачувані професіонали, у тому числі статистики, актуарії та експерти з реляційних баз даних
- Початок діяльності планується відповідно з початком діяльності компаній з управління пенсійними фондами (друге півріччя 2002 р.)
- Очікується, що центр проводитиме щоденний моніторинг діяльності у сфері страхування життя

Функції центру моніторингу у сфері пенсійного забезпечення

- Зберігання даних про всі індивідуальні рахунки у стандартному форматі
- Створення умов для передачі інформації між компаніями з управління пенсійними фондами
 - добровільна передача на підставі вказівок осіб
 - обов'язкова передача на підставі наказів урядових установ для всіх або певних груп громадян
- Забезпечення актуарних і статистичних звітів та інформації
- Проведення моніторингу і контролю операцій перед розподілом внесків у фонди
 - прозорість операцій
 - дотримання положень пенсійних планів
- Забезпечення проведення аналізу і підготування звітів щодо певної компанії з управління пенсійними фондами або всієї галузі
- Розгляд скарг учасників пенсійних фондів

Перспективні завдання

- Зосередження уваги на визначенні результатів роботи та оцінці
 - управління
 - стратегії і політики ведення діяльності
- Поглиблене використання інформаційних технологій для оцінки фінансових результатів
- Поліпшення процесу перевірок поточної діяльності
- Мінімізація витрат на регулювання
- Відповідне реагування на потреби конкурентного і динамічного ринку
- Стандартизація критеріїв оцінки діяльності
- Поліпшення корпоративного управління
- Використання досвіду інших ринків або країн